

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V zamejstvu celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 5. novembra 1937.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočerkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Dvojna manjšinska morala

(Dopis)

»Völkischer Beobachter«, vodilno glasilo nemških narodnih socialistov, je nedavno tega v polemiki s poljskimi časopisi dognal, da je v Nemčiji največ 40 do 50 tisoč Poljakov. In to, kakor poudarja, pri pretirano visoki cenitvi! Istočasno pove, da Poljaki sami cenijo svojo manjšino v Nemčiji vsaj na 1.250.000 duš. Razlika med obema cenitvama je tedaj naravnost klasično kričeča, saj je najnižje razmerje med obema kakor 1:45. »Völkischer Beobachter« poudarja še, da ima poljska manjšinska organizacija naravnost privilegije glede pravice — nasproti komu in v čem, tega na žalost ne slišimo.

Poudarek poročila leži na privilegijih nemških Poljakov. Zakaj? Ker se metoda štetja Poljakov opira na podatke, ki jih vsaj do zdaj pri določanju števila kake narodnosti ni uporabljaj še nihče, najmanj pa v demokratičnih in zares liberalnih državah. »Völkischer Beobachter« izvirno določa število Poljakov — ne po materinem jeziku, ki ga govorijo v hiši doma, ampak po pripadnosti k poljski politični manjšinski organizaciji in po številu naročnikov poljskega časopisja.

Ta način določanja ima seveda svoje velike prednosti — za tistega, ki mu premočna manjšina ni ljuba. Naravnost izvrstna je za avtoritativni režim, ki hoče varati nekritično tujo javnost. Kajti v poljskem primeru potrjuje iznova stanje, ki so ga ustvarili protipoljski vladni načini od propada poljske države v Nemčiji; pruske metode raznarodovanja Poljakov pred svetovno vojno pa so postale mednarodno znane po svoji brutalnosti, saj ta način določanja preprosto odtrga od manjšinskega narodnega telesa vse tiste, ki iz različnih vzrokov ne smejo ali ne morejo ali več ne želijo priznati svoje pripadnosti k manjšini. Kako krvavo kruto je videti ta »ne sme« ali »ne more« v nedemokratičnih državah, vemo mi Slovenci najboljše. Zlasti v poslednji kapitalistični dobi, ko sta gospodarski pritisk in raznarodovanje šla roko v roki, so Nemci v Avstriji in v Nemčiji s pomočjo državne oblasti z vso silo pomagali med Poljaki, Lužičkimi Srbi in Slovenci kot manj odpornejšimi narodi ustvarjati sloj mlačnih tako zvanih Nemcem prijaznih pripadnikov teh narodov (primerjaj štajercijanstvo!), ki so se sčasom odtujili svojim narodnostim do polne narodne otopelosti.

Nehote se pri tem človeku vsiljuje vprašanje: Ali pa Nemci in narodni socialisti ta način določanja, kakor ga uporabljajo za Poljake, priznavajo tudi za svoje manjšine v drugih državah? Nas zanimajo predvsem manjšine, ki so nekoč pripadale ali Nemčiji ali pa avstrijski polovici avstrogrške monarhije. Za ostale smemo namreč reči, da so v splošnem delile usodo manjšin po volji režimov, ki so vladali v raznih državah ali vladajo sedaj: v nekaterih boljše, v nekaterih slabše. Narodni socializem posveča prvo skrb predvsem manjšinam, ki so pripadle Litvi, Poljski, Češki in Jugoslaviji, glede katere pa velja, da gledajo na nemštvo v Sloveniji z drugimi političnimi očmi, kakor na ono v ostali Jugoslaviji (slično kakor v Češkoslovaški). To nemštvo ima namreč bojno-politični značaj vsaj toliko, da se šteje kot nekaka prednja postojanka nemške kulturno-politične srednje Evrope na podlagi pangermanske zamisli o političnokulturnem poslanstvu nemštva na vzhodu in jugovzhodu Evrope. O tem nam pričajo vedno bolj množiči se dokazi iz področja znanosti v novi Nemčiji sami, kjer z vneto gojijo neko posebno panogo, ki je prav v Nemčiji zrasla na področju zgodovine, zemljepisja, gospodarskih in političnih ved, tako zvano geopolitiko. — Ali da se povrnemo k prvotnemu vprašanju! Za prej našete nemške manjšine priznavajo Nemci zopet drug način določanja manjšin:

Nemci in njihova propagandna središča pod zaščito narodnega socializma se namreč skrbno sklicujejo na uradne številke, ki so jih te manjšine nekoč izkazovale v nemški in avstrijski monarhiji. Drugih številke oni sploh ne priznavajo kot podlago za določanje sedanjega stanja! Kako pa so takrat v obmejnih ozemljih nemštva nastajale uradne številke v obeh monarhijah, vedo Poljaki in vemo tudi mi Slovenci predobro. Mi Slovenci iz svojihkušenj na Koroškem, Štajerskem in na Kočevskem. Dobro je, če na tem mestu opozorimo, da se n. pr. Hugo Grothe v svoji knjigi »Die deutsche Sprachinsel Gotschee« (nemško jezikovno otočje Kočevje iz leta 1931., ki jo je izdal institut za zamejno nemštvo, katerega vodja je ravno Hugo Grothe sam, opira povsod na zloglasne uradne številke avstrijskega uradnega štetja, ki so bile v službi germanizacije posebno zadnjih trideset let. In če sledimo pri-

Koledar dveletke po uradnih obvestilih

(Dalje)

18. 12. 1936: »Slovenec« opozarja na izvajanja »Narodne svijesti«, dubrovniškega tednika, po katerih ni nobenega zakonitega predpisa, ki bi prepovedoval izobešanje slovenske, hrvaške ali srbske zastave, in da smejo občine take zastave izobešati vselej, razen na dan 6. 9. ali 1. 12. v letu. Ali bo to opozorilo imelo kaj uspeha, se še ne ve. — Po podatkih prve občinske seje v Slovenjem Gradcu je bil leta 1935. predsednik krajevne organizacije JNS šolski upravitelj Leopold Kopač, ki je bil pa pri občinskih volitvah 1936 kot ud JRZ izvoljen na seznamu JRZ v občinski odbor. — Pri predsedniških volitvah v trgovski zbornici dobi Jelačin 29, Avsenek pa 28 glasov. Z ozirom na to bo zapisal jutri »Slovenec«: Kdo je postavil Jelačina prvič na čelo trg. zbornice in kdo drugi? Kdo ga je poslal v Narodno banko? Iz teh vprašanj ni mogoče posneti, ali je presenečen ali osupnjen.

20. 12. 1936: »Jutro« poroča, da je bila prejšnja nedeljo seja glavnega odbora Kmečke zveze, ki je obravnavala — v zvezi z uredbo o likvidaciji kmečkih dolgov — obupni položaj kmečkega kreditnega zadržništva in odposlala brzogovorne več strani o katastrofalnih posledicah propadanja kreditnega zadržništva. O tem poroča tudi »Domoljub«. — »Samouprava« piše, da se »z gojitvijo kulta pok. Pašiča v okrilju JRZ podpira duh nove demokracije, kajti JRZ je edina organizacija v državi, ki je pogumno in odločno sprejela Pašičevo narodno in demokratično politiko. Mi smo s Pašičem, a on je z nami.«

21. 12. 1936: Druga obletnica padca zadnje vlade Uzunoviča in JNS. Vrgli so jo njeni lastni udje Živković, Jevtič, Kojič, Vrbanić in Kožulj, ki so ropotaje zapustili sejo ministrskega sveta. — Pod naslovom »Resnica nad vse« se zgraža »Samouprava« nad neresničnimi vestmi proti sedanjim vladim in poudarja vnovič, da take vesti vladi ne morejo škodovati, ker ji je ljudstvo pri zadnjih volitvah izreklo priznanje in zaupanje. — Neglede na vse to objavlja isti list med političnimi beležkami podatke o dokazih, da so bile volitve poolnoma svobodne in da zlasti državni uradniki niso stali pod nobenim pritiskom. S tem je potrjeno mišljenje senatorja Smodeja, ki je že takoj po občinskih volitvah zahteval popolno svobodo državnih uradnikov zastran glasovanja. — V »narodni skupščini« odgovarja minister dr. Krek na napade poslanca Mravljeja zaradi govora v Velikih Laščah in uredbe o likvidaciji kmečkih dolgov. Poslanci JRZ in vladne večine,

vidnemu narastku Kočevjarjev v nekaterih obrobni predelih kočevske deželice pred svetovno vojno, se v ozadju pojavi — Schulverein in njegova šola. Tako je bilo tudi drugod.

Če se nazadnje oziramo na dejstvo, da je pred svetovno vojno bilo cenjeno število druge nemške manjšine v Nemčiji, Lužičkih Srbov, na 200 tisoč in da po virih manjšinskih glasil sedaj vsaj 8 tisoč srbskih otrok pohaja v nemške šole, nadalje, da se Lužički Srbi javno morajo označevati kot »vendsko govoreči Nemci« in da so končno na Koroškem narodnim socialistom najbližji krogi glavno izhodišče protislovenske gonje proti zavednim koroškim Slovincem — potem nam je v bistvu jasno, v kakšnih mejah se giblje miselnost narodnih socialistov glede manjšinske politike in kaj bi mogli pričakovati koroški Slovenci od narodnosocialistične Avstrije. Glede Poljakov v Nemčiji pa ne smemo prezreti še enega dejstva: da so se odnarodeli poljski Mazuri plebiscitarno po svetovni vojni odločili za Prusijo (primerjaj nemško koroško plebiscitno propagando!) in da jih »Völkischer Beobachter« očitno sploh ne šteje več kot tujerodno manjšino.

izvoljeni na seznamu Bogoljuba Jevtiča, ploskajo izvajanjem ministra dr. Kreka nad vse burno.

22. 12. 1936: V Belgradu je shod »predstavnikov socialističnega gibanja«. Govorijo Milorad Belić, Bogdan Krekić, Josip Petejan in dr. Živko Topalović. Zadnji konča svoj govor z zagotovitvijo, da je delavski razred po svojih odgovornih predstavnikih pripravljen sodelovati pri izvedbi in ureditvi političnega dela, Petejan pa zlasti podčrtava nujno potrebo delavske stranke pod vodstvom odgovornih predstavnikov delavskega razreda. Ker je znano, da odrekajo govorniki in njih prijatelji vsakterim drugim činitelj delavskega razreda značaj odgovornih predstavnikov delavskega razreda, javno mnenje ni v zadregi, kdo so odgovorni predstavniki delavskega razreda. — Država je obsojena od okrožnega sodišča v Mostarju na plačilo zneska 34.487 din in pravnih stroškov, ker je pod Jevtičevno vlado — kakor znano, se po zadržanju časopisja JRZ izza odhoda Jevtiča ne odreja nobena konfinacija več — državna oblast konfinirala odvetnika dr. Smoljana nekje v Črni gori.

25. 12. 1936: »Jutro« poroča o odgovoru pravosodnega ministra dr. Miškulina na interpelacijo poslanca Dimitrijeviča glede političnih jetnikov v Sremski Mitrovici. Kaznjenci so z gladovno stavko prenehali, kakor hitro je minister odredil, da se jim povrnejo olajšave, ki jih je že enkrat predpisal, pa jih upravnik kaznilnice ni izvršil. S tem v zvezi se izve tudi, da imajo v kaznilnici tudi vitezi »Narodne odbrane« in »četniki« priložnost prostovoljnega službovanja pri obnavljanju reda. — Belgrajska »Pravda« piše o razgovoru njenega urednika z ministrom dr. Spahom o stanju pogajanj med JRZ in HKS, oziroma dr. Mačkom. Minister je dejal, da »smo na dobrem potu«, na vprašanje urednika, ali bo skoraj dosežen sporazum, pa je odgovoril »Vi hočete preveč vedeti.«

24. 12. 1936: Božična številka »Hrvaškega dnevnika« prinaša izjavo dr. Mačka o pogojih in bistvu sporazuma. Ena stvar je sam sporazum; tega smejo skleniti samo svobodno izvoljeni predstavniki ljudstva. Druga stvar, ki mora biti predhodno izvršena, je ustvaritev pogojev za to, da bo ljudstvo sploh lahko svobodno izbralo predstavnike, ki naj sklepajo o sporazumu in ga sklenejo. Za obe stvari je potemtakem demokracija osnova. — Uprava mesta Belgrada obvešča, da je zalotila sledi sodelovanja komunistov in skupine dr. Dragoljuba Jovanovića. Hkrati na-

poveduje, da bo postopala proti prizadetim po postavah in pristojnosti. — »Politika« poroča, da je banska uprava neke čisto srbske banovine izdala razpis, po katerem so dolžni občinski predsedniki nadzorovati vedenje učiteljev tudi v počitnicah, zlasti pa beležiti vsak odhod učiteljev iz vasi v mesto. — Državni erar in tvrdka Lozinger se poravnata.

26. 12. 1936: Zaradi kar najbolj učinkovite

Pod zarjo svobodnih dni

Dne 29. oktobra t. l. je bila seja občinskega odbora na Jesenicah, v katerem je večina (dvajseterica) sestavljena iz kandidatov seznama JRZ na podstavi volilnega izida z dne 25. oktobra 1936. ko je dobil seznam JRZ 650 veljavnih glasov (od teh 550 glasov železničarjev in organov obmejnega komisarijata), seznam slovenskega delovnega ljudstva 618 glasov (6 mandatov) in seznam JNS pod imenom »narodno-socialne gospodarske liste 479 glasov ali 4 mandate. Gori omenjena seja tega občinskega odbora je važna, da, zgodovinski dogodek v mrtvilo naše grenke, od besedolomstva spačene dobe. Občinski odborniki s seznama slov. del. ljudstva so spravili namreč na dnevni red seje več predmetov, ki jih hočemo zabeležiti.

Ker se je seja vršila na dan, ko so Slovenci pred 19 leti stresli z ramen avstrijsko nadvlado, so predlagali, naj občinski odbor zaprosi bana, da se izda odredba, s katero se 29. oktober razglasi na celem področju Slovenije za slovenski državni praznik, na kateri dan počivaj vsako delo, ne da bi se delavstvu skrčila meza, in na kateri dan naj tudi vsi uradi in javne ustanove (šole) ne poslujejo. Slovenskim šolarjem naj ta dan učiteljsvo razloži pomen praznika zlasti v tem smislu, da so se Slovenci osvobodili večstoletnega jarma zaradi zmage vodil samoodločbe narodov in demokracije. — Po kratkem poročilu občinskega odbornika dr. Aleša Stanovnika, ki je opozoril, da sta odbora obeh bivših slovenskih »oblastnih samouprav« tudi že sklenila razglasiti dan 29. oktobra za slovenski praznik, vendar se to ni nikoli izvedlo, je od 27 navzočih odbornikov 25 glasovalo za gornji predlog, medtem ko so se odborniki JNS vzdržali. Drugi predlog istih odbornikov zahteva, da se jeseniški občinski odbor izreče za pristop Slovencev k sporazumu z dne 8. oktobra t. l., in se glasi: »Sporazum z dne 8. oktobra 1937, sklenjen v Zagrebu med voditelji v narodu vko-reninjenih demokratičnih hrvaških in srbskih strank, ustreza tako nepopačeni politični volji hrvaškega in srbskega naroda, kakor tudi koristim in nepopačeni politični volji slovenskega naroda. Občinski odbor na Jesenicah pozdravlja ta sporazum z veseljem in zavestjo, da zastopa in predstavlja slovensko delavsko občino, in se nadeja ustreznega pogumnega in jasnega izraza od zavdnih slovenskih političnih delavcev, ki naj z njim ne odlašajo. Slovenska, demokratična in socialna misel mora zmagati, deklaracija z dne 31. dec. 1932 se mora izpolniti.« Predlog je najprej branil dr. Aleš Stanovnik, ki je opisal zgodovino pogajanj za sklep sporazuma, ki kaže, da je sporazum samo nadaljnja zgraditev starejših sporazumov in deklaracij vseh opozicionalnih skupin v državi, tudi tistih, ki so s tihim pristankom ostalih leta 1935. sprejele oblast, da izvedejo v treh mesecih najnujnejše pogoje svobode in

»zimске pomoči« se bo z uredbo o zimski pomoči ustanovil osrednji sklad, ki ga bodo upravljali zastopnik ministra socialne politike, zastopnik Glavnega nadzorstva in zastopnik Hipotekarne banke. Namera sklada je centraliziranje zimске pomoči. Država bo tudi prispevala 20 milijonov dinarjev za zidanje delavskih stanovanjskih hiš v Belgradu (iz pojasnila izjave ministra Dragiše Cvetkovića).

odločitev ljudstva. Po enournem govoru dr. Stanovnika je prebral tovarniški delavec Tine Zupan, ki je bil izvoljen od JNS, kratko izjavo, s katero je obsodil predlog kot nasproten aktu z dne 1. dec. 1938 in zagrebski sporazum kot nepremišljeno eksperimentiranje. Za klub odbornikov JRZ ni hotel nihče podati nobene izjave, narkar je dr. Ivo Štampihar kot drugi predlagatelj odgovarjal na edino nasprotno izjavo, ki je bila izrečena, dokazal neosnovanost njenega srelišča in obsodil molk prizadete večine občinskega odbora kot še večji greh na slovenski stvari, kakor odkrito nasprotovanje odbornikov JNS. Našel je veliko zglede, kakšno je obstoječe stanje, ne da bi bilo mogoče te stvari pred javnostjo razkriti. — V nasprotju s prvotnim molkom je župan Markež na koncu izjavil: »Mi nismo niti proti, niti za predlog, temveč mislimo (po skoraj dvehurni razpravi!), da predmet ne spada pred občinski odbor. Dokaz je dejstvo, da govorimo že dve uri, ne da bi napravili le najmanjše, za občino koristno delo. Po tem bomo uravnali svoje glasovanje.« — Na zahtevo dr. Štampiharja, da se o predlogu glasuje imenom, če bi se odredilo javno oddajanje glasov, ali pa tajno z listki, se je župan odločil

Modno blago!!

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ogledala, ščetke, turistične potrebščine dobite

n a j c e n e j e

pri Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

za tajno glasovanje. Štetje glasov je pokazalo 20 glasov proti predlogu, 5 glasov za predlog in 2 prazna. Ta izid je značilen tudi zaradi tega, ker so bili na tej seji navzočni le 4 odborniki s seznama slov. del. ljudstva. Zanimiva je tudi županova napoved »zrelišča« odbornikov JRZ, da predmet ne spada na sejo občinskega odbora. »čeprav sklepajo srbske mestne občine proteste«, ko je znano, da jih sprejemajo te občine na željo, izrečeno od zgoraj.

Slišimo, da hočejo nekateri začeti gibanje, da bi tudi druge slovenske občine razpravljale o osrednjem slovenskem vprašanju tega trenutka in se izjavile za sporazum med Slovenci, Hrvati in Srbi.

Opazovalec

Narod na obrok

V svoji »Slovenski besedi« piše dr. Puc o »Treh izjavah«, ki bojda pomenijo »povsem enako gledanje na vprašanje narodne... enotnosti.« To so namreč izjave Ljuba Davidovića, dr. Mačka in dr. Stojadinovića.

Izjavo dr. Mačka predstavlja dr. Puc svojim bralcem takole:

»Nedavno je g. dr. Maček povedal svoje mnenje o razmerju med Hrvati in Srbi. Rekel je, da sicer govore en jezik, da jih pa vendar še loči mnogo stvari, tako da ni mogoče govoriti o enem narodu, ampak le o dveh. Kajti to, kar predvsem ustvarja narod, je zavest; ta pa še manjka.«

Dr. Puc bi se sicer bržkone izgovarjal, če bi ga kdo prijel za besedo, da je pač podal le vsebino dr. Mačkove izjave, da torej ne gre za dobesedno navajanje. Vendar se pa nahaja v tem Pucovem prikazovanju Mačkove izjave besedica, silno kratka besedica, ki pa vendar hoče dati Mačkovi izjavi popolnoma drug smisel. Ta besedica pa je »še«, ki je dr. Maček v tej zvezi in v takem smislu gotovo ni nikoli izrekel. Kajti preveč jasne in določne so njegove izjave, kolikor se tičejo samobitnosti hrvaškega naroda, in zadnjemu Hrvatstvu ne bi prišlo na misel, a seveda najmanj vod-

niku hrvaškega naroda, da bi le-tega narodno samostojnost takorekoč postavil na obroke.

Če pa dodamo Mačkovi izjavi to besedico »še«, kakor jo je dodal Puc, bi res ne bilo med naziranjimi dr. Mačka in dr. Stojadinovića nobenega stvarnega razločka več in dr. Maček bi takoj lahko vstopil v Jugoslovensko radikalno zvezo.

Brez te besedice pa je razloček spet tako velik, tako načelno nepremostljiv, da ga ni prehoda med stališčem bivše HKS in med stališčem JRZ, kakor ga je razglasil dr. Stojadinović.

Zato pa ne bo nič s tistim narodom do nekega roka, čeprav se zdi Pucu to menda sila preprosta zadeva. Saj bi po njegovih besedah res manjkalo samo še primerno zanesljivega jugoslovena, ki bi zapisal ta rok v svoj nacionalni koledar in razglasil v primernem času, da je rok potekel in da je zato treba hrvaški in slovenski narod izbrisati iz edinstvene knjige. Pa seveda hkratu predložil stroškovnik za delo in trud.

Torej nič ne bo s tole in takšnole narodno samostojnostjo na obroke, g. dr. Dinko Puc! Bistvena lastnost vsakega zavednega naroda je pač, da niti svoje samostojnosti niti svojega življenja ne stavi na obroke. Kajti če kak narod živi, hoče živeti zmeraj in ne samo do tistega roka, ki bi mu ga hoteli dati mešetarji. Narod, ki bi delal in govoril

I. Z.:

Po časniški in slikarski razstavi na ljubljanskem velesajmu

(Iz negovorjenega govora)

(Konec)

Knjiga, roman je ogledalo ob cesti. Zdaj se v njem ogleduje vedrina neba, zdaj blato in kaluža sveta...

Prejle sem govoril o absolutni dobrini knjige, vi pa večkrat slišite besedo o dobri knjigi in o slabi knjigi.

Kaj torej je resnica o knjigi?

V presoji knjige je potrebna pravičnost prav tako, kakor tudi čistost srca in širokost duha.

Pravično merilo ob presoji knjige je le umetnost sama: če torej ustreza zakonom čiste umetnosti, je knjiga dobra, če ne, je slaba, vendar pa ne zmeraj brez vsake vrednosti: tudi med plevelem lahko brsti plemenita zel.

Zeloti zanikavajo to in zametavajo vsako knjigo, ki bolj ali manj razločno podčrtava ljubeznost ali erotičnost. Zeloti od Pavška, Dagarina do Jerana in drugih so zametavali in preklinjali Prešerna, naše narodne pesmi, Cankarja in druge samo zaradi erotičnosti v njih delih.

Toda ljubeznost, erotičnost je neizločna vkladna snov vsake zdrave umetnosti.

Kaj je erotika?

Erotika je umetniška obdelava spolnega nagona, je torej čista in prirodna. Boj zoper erotiko je brezuspešen, ker je ona največji motiv naše duše, najlepša, najslajša vsebina naših čustev.

Ljubezen je poleg lakote in žeje najsilnejše čustvo, njeno uživanje razen smrti največji doživljaj. Zato jo prava umetnost, ki je iz živega življenja, opisuje, oblikuje. Ali te obdelave ne določajo moralni, marveč le estetični nagibi.

Kaj pa obscenost? Obscenost ni erotika, marveč je — pornografija.

V umetnosti je pglavitna stvar — misel: misel ji je ogrodje, misel ji je vsebina. Ustvarjanje umetnine je skrivnost, ki je človeški duh ne more razodeti in pojmiti, marveč jo v nemoči le občuduje, ker ve, da je umetnost hčerka božja, da je pesem pesmi in da je sen v lepoto in večnost zamaknjene duše...

Umetnost je več ko problem. Umetnost je življenje, problem je konstrukcija, umetnost je bitje, problem je stroj...

Toda kateri pisatelj umetnik bi mogel povedati, kako in zakaj se mu je rodil junak? Skrivnost njegovega ustvarjanja je kakor skrivnost telesnega rojstva. Umetnik sprejme vase življenjske klice svojih junakov, najsi tudi nikoli ne bi znal povedati, kako in kdaj mu je katerakoli klica skalila v domišljiji, v duši in postala živo bitje v višji sferi.

To bi bilo nekaj o knjigi, zlasti leposlovnju.

Največji razmah slovenskega znanstvenega knjištva po vojni je dala univerza v Ljubljani. To knjištvo bi morda nastalo kdaj pozneje tudi samo po sebi; a ko smo prišli v svojo narodno državo in ko se je ustanovila univerza, so precej nastale nove potrebe in so prešle mnoge ovire iz prejšnjih časov. Prav tako gotovo pa je tudi, da ne bi bilo brez univerze mogoče gojiti znanstva v velikem stilu.

Ustanavlja pa se tudi akademija znanosti in umetnosti.

Danes je v Sloveniji vrsta znanstvenih društev, ki izdajajo obzornike oz. znanstvene zbornike.

Imamo pa tudi dela iz filozofije, primerjalnega jezikoslovja, klasične filologije, romanske filologije, iz slavistike, literarnoteoretičnih vprašanj, literarne zgodovine, politične zgodovine, umetnostne zgodovine, iz etnologije in etnografije, iz geografije, prirodoslovja, medicine, jurisprudencije, sociologije, bogoslovja, tehnike itd.

Tudi prevodna književnost je precejšnja. Ali o njej se da reči, da nam razen Rusov, vseskozi dobrih, nekaj Francozov in Angležev, nudi le literarno plažo, ki jo naši dnevniki, ustrežajoči najnižjim instinktom pokvarjenega ljudskega okusa, v podlistkih objavljajo kot posebno vabo za naročbo — torej zgolj nemoralna kupčija, kjer bi morala biti vestnost in prosveta.

Zelo značilno pa je za neki del našega novejšega knjištva, da je med velikim ropotom in zaletom hotel z ultramodernizmom prekvasiti knjižno umetnost, da pa se je velika reka najdrznejših modernističnih voda pohlevno zgubila po plitvinah in da je nazadnje neopazno presahnila v obpotnem pesku...

To ni samo znamenje nemoči in neumetnosti, marveč je tudi dokaz, da književna epoha naše moderne iz zadnjih 50 let še ni zaključena, da se torej umetnost Cankarja, Ketteja, Murna in Župančiča še ni razrasla v vse vrhove.

Če pomislimo, da so n. pr. epoho realizma dvignili, nosili in v dognani formi epigonom oddali naši Stritarji, Levstiki in Jurčiči, in da so Cankar in tovariši svoji dobi udarili razločen pečat osebnosti, ki se pozna še dandanes — se moramo čuditi, da sedanji čas še ni pokazal nobenega talenta — izvzajem prerano umrlega Srečka Kosove-

drugače, ki bi postavljali roke svojemu bitnemu obstoju, bi sploh prenehal biti narod. Bil bi kvečjemu še slučajna skupnost npravstveno manjvrednih. Ali bolj po domače: sodrga.

„Jutro“ in demokracija

Te dni je napisal angleški državnik Winston Churchill sestavek o Jugoslaviji. Smisel sestavka je na prvi pogled očiten, čeprav je v besedah seveda diplomatsko vljuden: Churchill nas svari pred avtoritarnimi in diktatorskimi poskusi, želi, da se vrne demokracija k nam, a seveda šteje za neizogibni nasledek demokratizma, da se spoštuje volja Slovencev in Hrvatov do narodne samobitnosti in smostojnosti, kakor tudi Angleži spoštujejo voljo Škotov in Valežanov, pa je pri tem vendar Velika Britanija močna in enotna.

Videti je torej, da tudi precej daljna tujina pravilno presoja našo stisko in njene vzroke.

Ob tem sestavku se je zamudilo jugoslovensko, torej protidemokratsko in centralistično »Jutro« s celim uvodnikom. Ker je v opoziciji, je seveda spet kedaj za demokracijo, in kar ne ve, »komu velja svarilo angleškega prijatelja«. Prepričano je celo, »da razvoj pri nas ne more kreniti v diktatorske eksperimente, temveč da . . . postaja obnova demokracije vsak dan nujnejši in neizogibnejši zahtevk našega državnega življenja.« Če pa dolži kdo jugoslovene, da so fašisti, je to seveda le »spletka iz komunističnega agitacijskega arzenala, ki je že davno razkrinkana«. Kajti prav »jugoslovenski nacionalizem pričakuje obnovo svoje moči od obnove demokratičnih svoboščin v našem narodu.«

Navajali smo jutranje nacionalne misli kar največ dobesedno, ker bi sicer komaj verjel kdo, ki pozna jugoslovene in njihovo delo, da so bile res tako napisane.

Kajti jugosloveni da so za demokracijo, tisti jugosloveni, ki so slavili diktaturo v njenih najslabših pojavih, ki so se ogrevali za javno volilno pravico, češ da šele ta daje popolno svobodo, ki so slovenskemu in hrvaškemu narodu vzeli vsako pravico, da odločata v svojih stvareh in zlasti razpolagata s svojim denarjem za svoje namene sama — ne, tu pa je res že vsaka beseda odveč!

In če kdo nacionalistom očita fašizem, je to po »Jutrovem« le komunistična spletkarja, kljub vsem dokazanim zvezam raznih nacionalističnih skupin z zamejnimi fašizmi, kljub dokazanim in v našem listu res že dovoljkrat navajanim izjavam teh skupin, v katerih se je demokracija odločno odklanjala in celo zasmehovala.

Najbolj imenitno pa je, da si upa »Jutro« zatrtjevati Churchillu, »da tudi v Jugoslaviji še nikomur ni padlo v glavo, da bi posebnosti Slovencev, Hrvatov in Srbov, njihove običaje, njihove tradicije skušal zatreti.«

Med take »posebnosti« Slovencev spada pa gotovo največje naše izročilo, namreč naš materinski jezik. Tako bi rekli vsaj mi, ki nismo jugosloveni.

In prav ta naš jezik so jugosloveni, kadarkoli so imeli moč, zmeraj skušali zatirati s tem, da so ga zapostavljali, malili, izrivali iz uradov, iz javnega življenja. Saj so začeli naravnost uvajati v slovenske urade in v slovenske spise srbske besede, saj so na primer dejansko uvedli v spise broj za število, srez za okraj, trošarino (slovenska beseda bi bila potrošnina, ki pa pomeni nekaj

drugega!) za užitinno, in tako naprej. A še to jim ni bilo dovolj, prepočasni jim je šlo »stapljanje«. Zato so prav najbolj izraziti nacionalci v »Narodni Odbrani« razglasili načelo, da je treba slovensčino »tiho in postopno likvidirati«.

Pa kaj vse to! »Jutro« piše, ne da bi trenilo z očesom, da ni še nikomur padlo v glavo, da bi skušal zatreti kake slovenske tradicije in posebnosti.

Sicer pa, s svojega stališča utegne imeti »Jutro« prav. Ko namreč očitno nima niti našega jezika niti našega kulturnega izročila za tako posebnost, ki bi bila omembe vredna.

Nam Slovincem pa je prav ta »posebnost« poglavito, in vsaka druga zadevščina prihaja šele daleč, daleč za njo, in še tedaj jo presojamo samo z vidika, koliko je v skladu z njo in koliko ji koristi. In če ni z njo v skladu ali če ji je celo škodljiva, tedaj bomo zoper njo — pa prav do zadnjega!

Nepotrebne skrbi

List »Nova pravda«, ki pridiga nekakšno jugoslovensko nacionalno socialnost, se je spotaknil nekaj ob »Slovensko društvo«. Takole ugiba in modruje ob njem in zaradi njega:

Novo društvo pravi, da slovenstvo živi v stiski in da je zato treba združiti vse sile za svoboden razvoj naroda. Društvo se hoče boriti proti nasprotnikom »slovenske avtonomne misli«. V društvo bodo sprejeti — ne vsi Slovenci — temveč samo oni, »ki čutijo globoko slovensko«. Kakor da ne bi vsi Slovenci čutili enako globoko slovensko! Ali to pomeni, da hoče društvo biti v borbi tudi s Slovenci? Ali naj taki programi prispevajo k mirnejšemu sožitju Slovencev, ki smo tega sožitja potrebni kot riba vode, zlasti če hočemo koristiti tudi rojakom preko meje!

Višek tega nacionalnega spoznanja je vsekakor vzdih, »kakor da bi vsi Slovenci čutili enako globoko slovensko«. Ne glede na psihologično nemogočnost takega enakega čutenja — s katere dokazovanjem pa res ne mislimo trpiti nobene umske preproščine — se utegne le celo kakemu jugoslovenu zazdeti, da je čut slovenstva precej, precej plitek pri tistih, ki jim je samoobsebnost postavljana, uničevanje in izrivanje največjih slovenskih kulturnih in tvornih dobrin in vrednot. In morebiti bo razumel tudi kak nacionalni človek, da štejemo Slovenci med take vrednote in dobrine svoj jezik, svobodo izražanja v tem svojem jeziku, kulturno delo, ustvarjeno v našem jeziku, pravico, da odločamo o svojih stvareh sami, pa tako naprej.

Res pa ne more biti razumljivo nobenemu nacionalnemu jugoslovenu, zato pa bo to sprevidel tem bolj vsak narodni Slovenec, da za ljudi, ki tako »globoko čutijo« slovensko, da vse te krivičnosti slovenstvu prizadejane niti ne čutijo, ne more in ne sme biti prostora v Slovenskem društvu.

A zlasti smo prepričani, da ni mogoče »mirnejše sožitje Slovencev« z ljudmi, ki so zmeraj pripravljani skočiti jim za hrbet, kadar se potegujejo za svoje najosnovnejše pravice. Še več, da bi bilo »mirno sožitje« s takimi ljudmi največja napaka, ki jo je sploh mogoče narediti. Kajti prav zaradi tega preveč »mirnega sožitja« je postalo mogoče, da je prišel naš narod v to svojo brezprimerno stisko.

Čuden način političnega boja

Šibeniška »Tribuna« si je dala poslati od svojega belgrajskega dopisnika sestavek »Komunisti in izvenparlamentarna opozicija«. V njem dokazuje, kako je podoben sporazum med Združenjo opozicijo in kmečko-demokratsko koalicijo razglasu Jugoslovenske komunistične stranke, ki ga je priobčil komunistični list »Proleter« v svoji letošnji oktobrski številki. Ta razglas zahteva namreč prav tako kakor sporazum, naj ustavodajni zbor uredi medsebojne razmere med jugoslovenskimi narodi in sicer svobodno, brez vsake majorizacije.

O tem sestavku poroča tudi vodilno glasilo JRZ »Samouprava«, ki seveda sporazumu iz znanih razlogov ni in ne sme biti naklonjena, pa pravi, »da mora zaskrbeti vse patriote«, da je podobnost med komunistično proceduro in proceduro sporazuma naravnost »usodna« in da bo zato »brez dvoma predmet mnogih obravnjav in razlag«.

Še to je dobro, da ni kratko in malo razglasila, da so Maček, Davidović in drugi zvezani s komunisti, če že ne naravnost v njihovi službi.

Pa tudi to se morebiti še zgodi, če ne naravnost in od »Samouprave«, pa od kakega drugega unitarističnega človeka ali lista. Saj to je danes in pri nas najcenejši način, da se zaznamuje gibanje, ki ni komu po volji.

In če bodo na primer komunisti zahtevali, naj dobi Slovenija, kar ji gre, naj bodo vsa bremena, zlasti finančna, pravično razdeljena, pa bo prav tako kot sumljiv zaznamovan vsak, ki bi zahteval isto. Kajti enakost zahtev, pa če je še tako pravična, bo zmeraj iskan povod za natolcevanje od strani tistih, ki te enakosti ne marajo.

Ne bomo takih načinov boja pobliže označevali. Dovolj je, da jih za zdaj zabeležimo in da damo priložnost vsakemu, da razmišlja o njih in ob njih. In da še razmišlja o npravstveni in umski ravni našega političnega življenja.

A zlasti še o nasledkih teh načinov.

Kajti navsezadnje in do kraja izvedeni bi onemogočili in morebiti naj bi tudi onemogočevali vsak boj za slovensko in hrvaško pravico, brž ko bi se lahko iz kakega lista ali izjave dokazalo, da so tudi komunisti zanjo!

Vemo, da bi jugosloveni to radi. A vemo tudi, zakaj.

Vabilo

Naročnike, ki tega še niso storili, prosimo, da nam čim prej nakažejo naročnino. Kdor bi ne imel položnice, jo dobi na vsaki pošti. Nanjo naj napiše na za to določenih mestih številko našega poštnege čekovnega računa — 16.176 — in naslov: Uprava tednika »Slovenija«, Ljubljana. Kdor položnico že ima, pa je ne rabi, naj jo shrani, ali še bolje: pridobi naj listu novega naročnika. Denar se lahko nakaže tudi s pošto nakaznico. Ustrezno nam je tudi z naslovi oseb, o katerih je pričakovati, da se bodo naročile, če jim pošljemo list na ogled. Kdor ne misli postati naročnik, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Opozarjajte svoje prijatelje in znance na »Slovenijo«!

Razločna beseda

V »Slovenski vasi, glasilu slovenske kmečke in delavske politike«, beremo tole izjavo:

»Delovni odbor kmečke in delavske politike »Slovenske vasi« je dne 24. oktobra 1957. leta sklenil tole izjavo:

1. Obžalujemo, da je dosedanja slovenska oficialna politika onemogočila udeležbo Slovencev pri sporazumu med Hrvati in Srbi.

2. Odklanjamo tiste politike v Sloveniji, ki ob spremenjenem položaju nastopajo v imenu srbske združene opozicije za svobodo in demokracijo, a so bili doslej predstavniki protislovenske in protiljudske politike, kar so posebno pokazali pri skupščinskih volitvah 1955. leta ob kandidaturi dr. Mačka, ki je bila uradno potrjena, od njih pa oblastveno z nasiljem preganjana.

3. Pozivamo somišljenike, da vztrajno nadaljujejo delo za širjenje lista in naše miselnosti.

Ljubljana, dne 24. oktobra 1957.«

Priporočamo zlasti g. dr. Pucu, pa tudi njegovemu tovarišu v petomajskih volitvah dr. Marušiču in drugim, da preberejo to izjavo pazljivo. Videla bosta iz nje, kako je bil ne samo dobro mišljen, ampak tudi dobro osnovan naš nasvet, naj se vrmeta v zmagovito JNS. Kajti tja spadata in samo tam je mesto zanju.

Zamejni odmevi — o nas

V Londonu izhajajoči, zelo resen tedenski obzornik »Great Britain and East« (155/156, High Holborn, London, WC 1), katerega obzorje seza čez vse dežele Srednje Evrope in Azije, zlasti pa čez dežele ob poti v Indijo, posveča stalno celo stran našim notranjim vprašanjem. Njegov dopisnik, ki obvešča široko evropsko javnost o nas, se ne podpisuje, ima pa oznamenilo, ki ga nima noben drug dopisnik te revije za novice iz drugih dežel, namreč oznamenilo »Od našega dopisnika z več leti skušnje v balkanskih deželah«. In res izdaja že način opisovanja dogodkov in koncizna diskretnost njegovih dopisov, izvrstno obveščeno in pravičnostno dopisnika.

V zadnjih izvodih tega obzornika smo našli točne podatke o razvoju notranje politike v Jugoslaviji, njegovih pogojih in njegovih nasledkih v zvezi s sporazumom z dne 8. oktobra t. l., potovanjem ministrskega predsednika v Pariz in London, kompromisnim predlogom določenih krogov v Belgradu zaradi bodoče vlade itd. itd. Ob ugodnejši priložnosti se hočemo na ta obvestila še povrniti.

S posebnim namenom, da razpravlja prav o vprašanjih politike, morale, kulture in družboslovja v deželah Srednje in Južnovzhodne Evrope, izhaja v Parizu polmesečnik »Voix Européennes« ali »Europäische Stimmen« v francoskem in nemškem jeziku (vsaka izdaja v celotnem zvezku posebej), v katerem je tudi po več strani prihranjenih za Jugoslavijo. Izdajatelj obzornika ne skriva, da jih prav naše razmere zanimajo zaradi izrazite svojevrstnosti v politično-moralnem oziru. Mimo v sebi sklenjenih sestavkov objavlja revija tudi statistične podatke velike vrednosti. Kolikor smo mogli doslej ugotoviti, je to ena izmed rednih zamejnih publikacij, ki priznavajo — slovenski narod.

Posamezna številka velja približno 6 dinarjev (Fr. 5,50), pri naročilu je treba navesti, katero izdajo želite dobivati, francosko ali nemško. Naročnina se sme plačevati tudi v znakah po takomenovanem »coupon-réponse«, ki velja na naših poštah din 6,50. Naslov revije je »Voix Européennes, Paris 8e, 56, Rue de Laborde«.

Zbira dr. I. Š.

la — prav nobenega talenta, ki bi mu človek mogel zaupati izročilo in nalogo.

To vse dokazuje, da nas je napor zadnjih nekaj desetletij močno utrudil, zakaj delo se je izvrševalo na vse moči in ob prav slabih razmerah.

Ali preblizu so nam knjižni in kulturni pojavi zadnje dobe, da bi sodbila o njih trdna in popolna. Bodoči literarni zgodovinar pa bo tudi našel neutajljivo dejstvo, da je politično igranje s slovensko kulturo zelo škodovalo zlasti knjištvu.

Slovensko knjištvo je v tej dobi šibkejše kvalitativno ko kvantitativno. Pozna se mu muka časa: težko je in išče se, premalo je neposredno in je zato prava slika splošne duhovne stiske.

Zemljepisne in politične spremembe bodo brez dvoma vplivale na našo duhovnost in kulturnost; vsi upamo, da v pozitivnem smislu, upamo tudi, da se bosta ohranila organska čistost našega jezika in zgled napornega smotrnega dela.

Te in druge take misli so me obletavale, ko sem ondan na velesjemu kakor pijan taval od tiska do tiska, od slike do slike.

»Kje so naši pisatelji?« me je pikalo. »Bog ga vedi, ali jih vse tole vsaj zdaj kaj drega?«

Čez čas sem trčil ob prijatelja, ki ga je premikal prav taka misel.

Menila sva se, kako bi bilo lepo, če bi se z založniki in s knjigararji opogumili tudi naši umetniški knjižniki in nam nazorno pokazali po literarnih razdobjih ograjeno podobo vse naše knjižnosti . . .

In kako potrebna bi nam bila taka podoba! Nam, ki cmeravo zdvajamo, še bolj pa tistim slovenskim veleizdajalcem, ki onečejajo in zametajo vse, kar je ob najslabših razmerah in z največjim trudom ustvaril genij naše slovenske zemlje . . .

Čas je ...

V »Gorenju« piše Fr. Burčov o »ne zlomljenem centralizmu in unitarizmu«. Med drugim bremo tam tele danes bolj ko kedaj resnične in tudi dovolj razločne besede:

Ko so razsajale najhujše nevihte in so že mnogi sovražniki mislili, da se bo naša mala ladja potopila, so vsi, ki so kakorkoli sodelovali pri upravljanju ladje, od zadnjega prostaka do kapitana, vedeli eno. Ladja je zato kljub valovom plula varno. Vedeli smo, da je samouprava, ali kakor hoče kdo to imenovati, nekaj o čemer ne more biti taktiziranja. Mislili smo, da ima naša politika vsaj to dogmo.

Res, da se vrednostna lestvica vseh vrednot v današnji dobi naglo spreminja in da mnogi ponavljajo za krstijem frankovskega kralja Klodvika: »Zažgi, kar si molil in moli, kar si zažigal.« Vsem pa ni dano tako delati in menda tudi v današnji dobi še obstoji pravica plavati proti toku.

V teku vseh let se je naš narod marsikaj naučil, marsikaj v svojo škodo tudi pozabil, ideal samouprave pa je imel vedno pred seboj. Zdi se mi, da ni nič bolj nevarnega, kot pokopati vero v ideale in ne postaviti istočasno na njihovo mesto ničesar drugega. Ljudje postajajo zagrenjeni. Zagrenjenost pa prinaša komunizmu ali pa fašizmu nove žrtve.

V bitki potrebujejo čete jasnih, določenih povelj! Današnja ustava varuje centralizem in unitarizem. Če so vsi izhodi zaprti, je pač treba narediti izhod za silo. Tudi če bi izhod v sili morda ne bil najboljši, je vsekakor mnogo več vreden, kakor pa čakati po dosedanjih skušnjah za zazidanimi vrati, ali pa se celo postaviti za čuvaja centralizma.

Čas je, da se izpolni, kar je bilo obljubljeno pri nešteti zdravicah, da se bo izvedla enakost Slovencev, Hrvatov in Srbov. Res je, da se po evangelijski resnici tistemu, ki veliko ljubi, tudi mnogo oprostja, vendar je pri ljudeh tudi ljubezen na odpoved.

Lepa reklama za tujski promet

»Slovenec« poroča:

Pred nekaj dnevi smo poročali na kratko, v kako obupnem stanju je državna cesta od Vranskega do Št. Petra. Znano je, da je ta cesta ravno na tem sektorju zelo obremenjena, ker se dva kilometra od Vranskega priključi na to cesto še cesta iz Kamnika, po kateri gre tudi velik promet. Dodatno smo zvedeli, da je pred kratkim avtobusni podjetnik g. Jugovič poslal nujno brzojavko na odločilno mesto, da bo prisiljen ustaviti na progi Vransko—Št. Peter prevoz potnikov in pošte k vlakom, če se cestna uprava ne bo zganila in dala razgrniti gramoz in zasuti nastale luknje. Podjetnik si je letos nabavil nov avtobus, ki pa bo postal že po enem letu zaradi strašne ceste skoraj neraben. Najlepše pa je to, kar smo zvedeli tudi iz zanesljivega vira. Letošnje poletje so veliki rdeči avtobusi vozili italijanske izletnice iz Opatije na Dunaj. Čudno se nam je zdelo, zakaj so ti italijanski avtobusi v smeri proti Ljubljani nazaj vozili večinoma prazni. Stvar so pojasnili soferji, ki so izjavili, da so potnike pripeljali z Dunaja do Maribora, kjer so raje prestopili na vlak in se do Ljubljane peljali z vla-

kom, kakor pa po naši »krasni cesti«. Vsi so imeli že eno vožnjo po državni cesti od Ljubljane do Maribora dovolj. To je vsekakor zelo laskavo za naš turizem.

Pri branju tega poročila sem se spomnil na sledeči doživljaj: Pot me je nanesla v neko južno pokrajino naše države. Tu sem prišel na popolnoma na novo dograjeno cesto, po kateri pa je rasla trava in je manjkala vsaka sled o kakem prometu z vozili. Vidni sta bili le dve stezi, ena za dvo-, druga za štirinožne pešce. Stvar mi ni bila takoj razumljiva, pa sem vprašal kmeta, ki mi je prišel nasproti, zakaj še vedno tvorijo svoje blago in ga ne vozijo, ko imajo vendar tako moderno cesto. Kmet mi je brez obotavljanja odgovoril: »Ko smo imeli denar, da bi bili lahko kupili vozove, nismo imeli ceste. Sedaj, ko imamo ceste, nimamo denarja za vozove. Tako slej ko prej tvorimo.«

Pucove primere

Pucova »Slovenska beseda« piše:

Kakšne idealne razmere v primeri z današnjimi časi, če je smel Kristus na Gori zbrati okrog sebe za tedanje čase ogromno množico štiri tisoč učencev, ne da bi mu bilo treba prositi policijskega dovoljenja oziroma da ga niso že prej zaprli zaradi »protidržavne« agitacije.

Tu pa ima »Beseda« kedaj popolnoma prav. A navaja hkratu tudi k raznim mislim o raznih razmerah in raznih ljudeh.

Na primer kaj bi bilo, če bi bil Kristus hodil po Sloveniji, ko sta dr. Puc in dr. Marušič delala petomajske volitve? In če bi bil na primer Kristus, sovražnik krivice, gledal dvojno mero, ki so jo delili dr. Puc, dr. Marušič in njima podrejeni glede na Jevtičev in opozicijski seznam, in če bi bil to dvojno mero obsodil?

Takoj bi ga bili dr. Pucu podrejeni zaprli zaradi »protidržavne« agitacije.

»Slovenska beseda«, pripravna pa res nisi s svojimi primerami.

Mali zapiski

Prepovedan časopis

Državno pravdnštvo v Zagrebu je prepovedalo prodajati in širiti št. 1 obzornika »Savremena Hrvatska«.

»Slovensko društvo« in Hrvatje

O ustanovitvi »Slovenskega društva« je poročalo tudi več hrvaških listov. V svoji zadnji številki piše o tem tudi v Varaždinu izhajajoči tednik »Hrvatsko jedinstvo«. Izmed društvenih odbornikov omenja prof. Edvarda Kocbeka, ki da je prejšnje leto služboval v Varaždinu in si tam dobil splošne simpatije.

Verjetnost I. klase

»Samouprava« zatrjuje, da pripadniki njene stranke najostreje obsojajo sporazum.

Kaj naj pa tudi drugega delajo?! In zlasti še: kako?!

Mimogredé

V noči med 29. in 30. X. t. l. je bilo izvršenih na Jesenicah četvero vlomov. In to na glavni jeseniški prometni žili. Policijski organi so preobremenjeni z nalogami varstva obstoječega stanja. Zaradi te budnosti po dnevi je policija ponoči utrujena in spi. Vlomi so bili izvršeni v mesariji Bajželj, v gostilni pri Dalmatincu takoj blizu tam, v Krekovem domu in v sosedni gostilni Brenc. Ponavljajo se na Jesenicah, odkar imamo policijski komisariat, ugašujemo ulično razsvetljavo o polnoči, in odkar se je s pomočjo iz vseh vetrov nabranih stavkokazov posrečilo streti odpornost poklicnega industrijskega in stavbinskega delavstva.

Kako je treba razširjati spise

O g. Miloradu Nedeljkoviću, temu izumitelju najnovejšega državnopravnega nauka o združni državi, ki bo nadomestila vse federalizme, unitarizme in centralizme, piše »Jutro«, da ima navado razposiljati svoja politična razmišljanja v knjižicah proti odpisu primerne zneska imetnikom čekovnih računov.

Ker je g. Milorad ravnatelj Poštne hranilnice, ki ima kot državni zavod gotovo največ klientov v državi, mu je mogoče, da skrbi za popularnost svojih senzacionalnih državoslovnih izumov na kar najbolj lagoten in cenen način.

Upoštevanja vredna predavanja

Kat. akademska društva Danica, Zarja in Savica bodo v letu 1937-38 priredila vrsto predavanj. Izmed obsežnega programa nij jih navedemo samo nekaj posebno važnih:

Nova demokracija (Savelli Julij), Nacionalizem in krščanstvo, Slovenstvo kot mednarodni problem (J. Zemljak), Notranja kriza slovenstva (E. Kocbek), Slovenstvo kot oblikovalno počelo naše politike in kulture (J. Šolar), Obramba slovenstva (F. Terčelj), Pogled na slovensko literarno ustvarjanje v l. 1937. (dr. T. Debeljak), Slovenska ideja v sodobnosti (E. Boje), Avtoritarni sostavi in krščanska zamisel družbe (dr. A. Gosar), Beg inteligence v komunizem (F. S. Finžgar), Gospodarski položaj Slovencev v Jugoslaviji, Problemi našega podeželja (ing. L. Žumer). — Predavanja se bodo vršila ob ponedeljkih ob 20. uri v beli dvorani hotela »Union« v Ljubljani. Začnejo se v ponedeljek 8. t. m. Vstop dovoljen vsakomur.

Pisarna Slovenskega društva

Slovensko društvo nam sporoča, da ima od 1. novembra naprej svojo pisarno v Wolfovi ulici št. 10/I. Tja naj se naslavlja vsi dopisi.

Uredniška listnica

G. M.V. prosimo, da se zaradi sestavka »V bolnici« zglasi v uredništvu.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.

Janez Kocmur:

K Tumovim spominom

(Nadaljevanje)

V dobro poizvedovalne službe gre še mnogo drugih nemških uspehov; tudi na vzhodnih bojiščih, kjer so delali nemški roko v roki s poljskimi in drugimi vohuni. Obstoji celo precej upravičena domneva, da imata pri velikanskem ruskem porazu ob Mazurskih jezerih zraven popolnoma nesposobne ruske generalitete največji delež vohunstvo in izdajstvo. Ruski generali še topografije operacijskega ozemlja niso poznali tako, kakor bi bilo potrebno, ker bi drugače ne bili gnali celih zborov v gotovo močvirno smrt. V luči popolnoma dognanih dejstev bi bila morda zablrela slava Hindenburgova precej skromnejše. Nemci postavljajo spomenike celo konju in psu, postaviti pa bi jih morali tudi spletkarju in vohunu.

Zgoščujejo se čedalje bolj tudi dokazi, da je bila tudi izročitev Port Arturja Japoncem l. 1905. zgolj nasledek nemškega vohunstva v carjevi okolici in korupcije v vrhovih ruske vojske. Zavojevalna Nemčija sili že od nekdanj na vse strani, a najbolj na jug in na slovanski vzhod. Odtod prihaja, da se poslužuje vsega, kar le more oslabiti odpornost njenih sosed. Za rusko-japonske vojne je preplavljala nemška poročevalska služba svet z bajkami o brezprimernem junaštvu japonskega vojaka. Namen je bil jasen: osramotiti Rusijo in Ruse, med Slovane pa zasejati malodušje. Med svetovno vojno pa je bil Nemcem japonski vojak »rumena mačka«, ker se je bojeval na strani antante.

Še sramotnejše je bilo nemško vedenje nasproti južnim Slovanom, posebno Srbom in Črnogorcem. Ti so jim bili zgolj divjaki in ušivi tatovi. Nekeč se je dunajski »Kikeriki« sprivil tudi na Slovence. In zgodilo se je menda prvokrat v zgodovini, da se je vzdignil vsaj del slovenske javnosti in pognal ta list iz slovenskih javnih loka-

lov. Danes je narobe: v najbolj slovenskem javnem lokalu se dobi na pet nemških komaj en slovenski list, če se sploh dobi.

Najnovejši dogodki na Kitajskem dokazujejo, da žilava vztrajnost kitajskega vojaka ni malo ne zaostaja za odpornostjo japonskega, čeprav je kitajski slabše oborožen. In dasi to vidi ves svet, se kljub temu vrše poskusi, dati Japoncu večjo vrednost nad Kitajcem. Pripisujejo mu celo neko višje poslanstvo, ki mu daje pravico do vloge birača v tuji hiši. Poševnooki prebivalec dežele vzhajajočega solnca je čez noč prenehal biti »rumena mačka« izza svetovne vojne. Še več: njegovi evropski učitelji so mu celo dali laskavi naslov Arijea daljnega vzhoda in ga kot takega uvrstili v družbo izvoljenih narodov.

S tem je dobil nauk o plemenitosti germanškega plemena precejšnjo luknjo. To pa njegovih oznanjevalcev ne moti, saj so taki in podobni nauki samo od danes do jutri, in jih hitro zamenjajo z drugimi, brž ko so zgubili svojo privlačno silo. V svetovni vojni se je bojeval japonski vojak zoper nemške koristi, danes pa nastopa za duhovne vrednote, ki naj prekvasijo svet z novim duhom in ga prerodijo v ljudi s podložniško miselnostjo. Nič ne de, če je japonsko ljudstvo golo in sestradano, če prodaja svoje hčere v javne hiše, če v nasprotju z italo-germanskimi soplemenitniki veruje v božanstvo psov in mačk — to ni važno; bitno je, da se koristi samurajev skladajo s koristmi evropskih finančnih mogočnikov.

Pleme, narodnost in podobno so ločila samo za množice — zavojevalec stopa preko njih; njemu je dovoljeno biti varuh islama in krščanstva hkrati, on je lahko pobratim afriškega črnca in azijskega rumenokožca. Za množice so z raznimi vrednotami pobarvani naočniki in nagobčnik. Te vrednosti pa niso ni malo pojmovne, morda kje v oblakih, ampak dobro vidne in prijemljive, dajo se zarisati na zemljevidu in spraviti v je-klene tresorje. Boj za take vrednosti daje izkaznico za vstop v družbo plemenitih narodov. V

njej ne manjka niti Židov, v Nemčiji postavljene izven zakona, v zavezniški Italiji pa visoko čislanih, kolikor imajo kaj pod palcem. Navzočnost Japoncev in Marokancev dela družbo še bolj pisano. Slovanov ni v njej in jih tudi ne bo, dokler bodo imeli kaj lastne zemlje. Je pa tudi med njimi dosti samurajev, pripravljenih naprtiti Slovanom usodo Abesincev in Špancev, v tistem pričakovanju seveda, da jim bo v novih razmerah dano nastopati v vlogi šejkov in grandseigneurjev.

V polpreteklosti je slikalo zavojevalno nemštvo na steno panslovenskega vruga, ki pa mu je svetovna vojna odbila rep in roge. Nemške množice so spoznale, da hodi vrag med njimi samimi. Samuraje je pretresel strah. Izmisli si je bilo treba drugo strašilo. Kmalu se je pojavil nov bav-bav. Prejšnji je služil za strašilo samo Nemcem, novi pa združuje okrog sebe samuraje vseh narodov.

Kdor hoče mir, naj pripravlja vojno, pravi star rimski pregovor. Cesar Viljem II. je pri vsaki priliki rožljaj s sabljo, da prepriča svet ne le o pripravljenosti Nemčije na vojno, marveč tudi o nepremagljivosti njenega orožja. Svojim besedam je vedno skušal dati neko moralno vsebino. S pogledom proti nebu se je skliceval na svoje poslanstvo po božji milosti — v mislih njegovih pa ni bilo še sence nebeškega. Ideal njegov je bil na stvarnih tleh, pred očmi mu je visel veliki nemški imperij, segajoč od Atlantskega oceana do Urala, od skrajnega severa do Bagdada. Za uresničenje tega svojega ideala je bil pripravljen tvegati vse, celo resnične najvišje moralne dobrine. Samega sebe seveda ne — samuraji so predragoceni za take žrtve. Zateleban v to svoje božje poslanstvo, je nekeč pri zaprisegi vojaških novincev v Potsdamu zaklical: »Lahko se zgodi, da vam bom kdaj ukazal streljati na lastne očete in matere!...« Bogokletne besede so odprle mnogim očmi: vihar ogorčenja, ki so ga izzvale, je močno omajal vero v vzvišenost njegove cesarske osebe.